

Nghiên cứu quá trình rèn luyện kỹ năng nghiên cứu khoa học cho sinh viên sư phạm đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục hiện nay

Bùi Thị Thùy Dương*

* Khoa Tâm lý Giáo dục, Trường Sư phạm, Trường Đại học Vinh

Received: 6/9/2023; Accepted: 12/9/2023; Published: 18/9/2023

Abstract: Scientific research skills are an extremely important and necessary skill for undergraduates, especially pedagogical students. Practice scientific research skills through activities at school to help students have the opportunity to learn and practice; as well as train students' awareness and attitudes in scientific research. From theoretical studies, the article has pointed out the necessity, goals together with the ways to practice scientific research skills for pedagogical students to meet the current educational innovation requirements

Keywords: Scientific research, Practice scientific research skills, pedagogical students

1. Mở đầu

Ngày nay, khi các hình thức đào tạo ở bậc đại học đang được xây dựng theo chiều hướng ngày càng cải tiến, sinh viên có thể tiếp cận kiến thức kỹ luận và thực tiễn thông qua nhiều hình thức phong phú và đa dạng. Trong số đó, nghiên cứu khoa học (NCKH) được đánh giá là phương pháp hiệu quả để sinh viên có thể mở rộng vốn kiến thức cũng nhờ kỹ năng mềm của bản thân; đây là cơ hội để SV áp dụng những kiến thức đã học vào giải quyết những vấn đề thực tiễn. NCKH không chỉ cung cấp cho SV cơ hội được tiếp cận với những lĩnh vực chuyên môn yêu thích mà còn tạo cho SV một tác phong làm việc khoa học, rèn luyện cho SV cách nhìn nhận vấn đề một cách khách quan, tiếp cận từ nhiều phía. Đặc biệt kỹ năng nghiên cứu khoa học sẽ giúp cho sinh viên sư phạm có thêm kinh nghiệm, phần thưởng và khích lệ nhất định, giúp SV nâng cao kết quả học tập và chuẩn bị tốt cho nghề nghiệp trong tương lai.

Hoạt động NCKH của sinh viên có thể được thực hiện thông qua nhiều hình thức khác nhau như viết tiểu luận, seminar, khoa luận tốt nghiệp,... Khi tham gia NCKH, sinh viên sẽ tập làm quen với những đề tài nghiên cứu quy mô nhỏ, được tiếp cận với những vấn đề cụ thể, có ý thức chủ động tìm kiếm cách thức để giải quyết một vấn đề; và trong quá trình thực hiện đề tài, sinh viên hoặc nhóm sinh viên sẽ nảy sinh ra nhiều hướng giải quyết khác nhau. Quá trình này sẽ giúp SV rèn luyện được tư duy độc lập, có khả năng bảo vệ lập trường khoa học của mình. Kết quả nghiên cứu của SV sẽ khích lệ mạnh mẽ bản thân và các cá nhân khác trong quá trình NCKH. Các công trình

nghiên cứu xuất sắc sẽ được lưu trữ làm tư liệu tham khảo cho những SV khác, trở thành nguồn tư liệu thực tiễn của trường. Chính vì vậy, kỹ năng NCKH của SV góp phần tạo ra tri thức, sản phẩm mới có tính ứng dụng ngay tại các trường mà SV theo học.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Sự cần thiết của vấn đề rèn luyện kỹ năng NCKH cho SV đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục đại học

NCKH đối với SV có thể là một thử thách, nhưng đổi lại, họ sẽ có nhiều cơ hội để vận dụng được những kiến thức đã học vào thực tiễn cuộc sống. Quá trình NCKH sẽ là hành trang vững chắc cho nghề nghiệp tương lai của mình. Vì vậy rèn luyện kỹ năng NCKH cho sinh viên sư phạm để đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục là việc làm quan trọng và cấp thiết ở trường đại học. Thứ nhất, kỹ năng NCKH là một trong những kỹ năng cơ bản, cần thiết của sinh viên, đặc biệt là sinh viên sư phạm để đáp ứng yêu cầu của quá trình học tập ở trường đại học. Thứ hai, kỹ năng NCKH là kỹ năng thành phần trong hệ thống năng lực sư phạm giúp SV có thể tự học, tự nghiên cứu để hoàn thiện các năng lực dạy học và giáo dục, đáp ứng yêu cầu của nghề nghiệp trong tương lai. Ngoài ra, rèn luyện kỹ năng NCKH đảm bảo phù hợp với định hướng đổi mới giáo dục đào tạo, phù hợp với giáo dục tiếp cận năng lực, nhằm phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học.

2.2. Mục tiêu rèn luyện kỹ năng NCKH cho sinh viên sư phạm đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục

Rèn luyện kỹ năng NCKH cho sinh viên sư phạm là một hoạt động quan trọng, nhằm mục đích hình

thành và nâng cao kiến thức, kỹ năng, thái độ NCKH cho sinh viên, giúp họ học tập có hiệu quả hơn. Có thể kể đến một số những mục tiêu sau đây:

- Hoạt động rèn luyện kỹ năng nghiên cứu khoa học trong quá trình đào tạo nhằm trang bị cho sinh viên hệ thống tri thức và phương pháp NCKH giúp cho họ nâng cao nhận thức về vai trò của những tri thức này đối với quá trình phát triển năng lực cá nhân.

- Tổ chức hoạt động rèn luyện kỹ năng NCKH trong quá trình đào tạo nhằm tạo môi trường trải nghiệm thực tế, giúp sinh viên có nhiều cơ hội tiếp cận với các phương pháp NCKH khác nhau.

- Thực hiện thường xuyên quá trình rèn luyện ý thức, hình thành phẩm chất, thái độ đúng đắn, nghiêm túc trong NCKH cho sinh viên sư phạm.

2.3 Nội dung rèn luyện kỹ năng NCKH cho sinh viên sư phạm đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục

Các nội dung rèn luyện kỹ năng NCKH cho sinh viên sư phạm được thực hiện trong suốt quá trình đào tạo, bao gồm những nội dung sau:

- Phát triển hệ thống tri thức khoa học và phương pháp NCKH cho sinh viên thông qua dạy học các học phần, cụ thể là học phần Phương pháp NCKH giáo dục

- Rèn luyện các kỹ năng nghiên cứu khoa học cho sinh viên thông qua thực hành, trải nghiệm trong các học phần và các hoạt động giáo dục

- Tạo động lực và hứng thú NCKH để kích thích tính chủ động và tích cực nghiên cứu của SV

- Trau dồi và rèn luyện những phẩm chất của nhà NCKH cho SV;

- Trang bị các xu hướng và giá trị ứng dụng của nghiên cứu KHGD cho SV

2.4. Các con đường rèn luyện kỹ năng NCKH cho sinh viên sư phạm đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục

Quá trình rèn luyện kỹ năng NCKH cho sinh viên sư phạm cần phải thực hiện thường xuyên, liên tục và thông qua nhiều hình thức khác nhau, con đường khác nhau. Ví dụ như thông qua dạy học các học phần cụ thể là học phần Phương pháp nghiên cứu khoa học giáo dục; thông qua các hoạt động NCKH của nhà trường tổ chức, các đề tài nghiên cứu khoa học, khoá luận tốt nghiệp,...

Thông qua dạy học các học phần

Học tập ở trường đại học là hoạt động có tính chất nghiên cứu, vì vậy dạy học là con đường quan trọng nhất để rèn luyện kỹ năng NCKH cho sinh viên. Trong quá trình dạy học đó, GV chính là những nhà

khoa học, là tấm gương sáng về mọi mặt cho SV noi theo. Hơn nữa, hiện nay chương trình đào tạo theo hướng tiếp cận năng lực CDIO đòi hỏi người GV luôn phải tích cực đổi mới quá trình dạy học theo hướng nghiên cứu trong mỗi tiết dạy giúp cho SV phát triển năng lực nghề nghiệp, đặc biệt là năng lực NCKH. Các học phần không chỉ hướng đến mục tiêu tổng quát là tri thức, kỹ năng, thái độ mà còn góp phần hình thành và rèn luyện những kỹ năng ví dụ như kỹ năng NC, tự NC; giúp SV có khả năng độc lập, chủ động và sáng tạo trong quá trình học tập và trong thực tiễn nghề nghiệp.

Thông qua việc tổ chức các hoạt động NCKH cho sinh viên sư phạm

Tham gia các hoạt động NC là cơ hội giúp cho SV được trải nghiệm trực tiếp và giải quyết các vấn đề trong thực tiễn một cách tốt nhất. Các hoạt động NC được tổ chức nhằm gắn kết giáo dục với những yêu cầu của xã hội thực tiễn, giúp SV được vận dụng tri thức đã học trong những tình huống cụ thể, phát huy sự sáng tạo và tinh thần trách nhiệm trong NC của sinh viên. Sinh viên được vận dụng để xác định một đề tài NC; biết cách xây dựng đề cương NC; biết xác định mục đích và nhiệm vụ NC; biết phải thu thập thông tin và tìm kiếm dữ liệu ở đâu, như thế nào; biết phân tích và đánh giá những dữ liệu đã thu thập; biết các bước thực hiện một đề tài NC; biết viết báo cáo và trình bày báo cáo trước hội đồng. Tham gia vào NC, SV không chỉ được tập dượt các kỹ năng mà còn khẳng định được khối lượng tri thức đã tích lũy, bộc lộ rõ những phẩm chất của người làm khoa học thực sự, một thái độ nghiêm túc, trung thực, kiên trì và sáng tạo trong NC.

2.5. Các lực lượng tham gia rèn luyện kỹ năng NCKH cho sinh viên sư phạm đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục

Trong quá trình rèn luyện kỹ năng NCKH cho sinh viên sư phạm, sinh viên là lực lượng chính tham gia vào quá trình rèn luyện thông qua việc tự học, tự nghiên cứu, tích cực chủ động trong việc tham gia rèn luyện. Sinh viên phải có nhận thức một cách đầy đủ và sâu sắc về vai trò, ý nghĩa của việc tham gia vào quá trình rèn luyện kỹ năng nghiên cứu khoa học. Trong quá trình học tập, mỗi sinh viên sẽ tự chiếm lĩnh hệ thống tri thức, kỹ năng, phải nắm vững những cơ sở của nghề nghiệp trong tương lai. Dưới vai trò chủ đạo của người thầy, sinh viên là chủ thể của hoạt động học tập, là chủ thể có ý thức, chủ động tích cực và sáng tạo. Hoạt động nghiên cứu khoa học giúp sinh viên bước đầu tập vận dụng những tri thức

khoa học, phương pháp luận, những phẩm chất, tác phong của một nhà nghiên cứu nhằm góp phần giải quyết một cách khoa học những vấn đề do thực tiễn xã hội, nghề nghiệp đề ra.

Lực lượng đóng vai trò chủ đạo trong việc rèn luyện kỹ năng nghiên cứu khoa học cho sinh viên sư phạm đó là giảng viên, những người định hướng nội dung cho sinh viên trong hoạt động NCKH. Giảng viên cần có chuyên môn sâu và rộng, phải có năng lực tổ chức, điều khiển các hoạt động tự học, tự nghiên cứu của sinh viên, giảng viên đóng vai trò như người trọng tài khoa học nhằm tạo ra môi trường học tập, sân chơi bổ ích cho sinh viên. Giảng viên phải là người có năng lực NCKH và biết cách hướng dẫn sinh viên cách thức tiến hành NCKH. Việc định hướng của giảng viên sẽ liên quan trực tiếp đến các nội dung trong quá trình rèn luyện kỹ năng NCKH cho sinh viên sư phạm. Giảng viên là người thiết kế, tổ chức, hướng dẫn và kiểm tra kết quả trong quá trình học tập của sinh viên.

Ngoài ra, việc rèn luyện kỹ năng nghiên cứu khoa học còn có sự tham gia của Nhà trường, là một lực lượng đóng vai trò quan trọng trong việc tạo điều kiện cho sinh viên tham gia NCKH. Nhà trường luôn tiên phong đẩy mạnh phong trào Sinh viên NCKH rộng rãi. Với những chính sách khuyến khích thường xuyên của nhà trường, ngay từ những năm đầu ở trường đại học, sinh viên đã được trang bị, bồi dưỡng những kỹ năng cần thiết, phương pháp NCKH thông qua sự hướng dẫn, giảng dạy của đội ngũ giảng viên. Từ năm học thứ hai, SV có thể tham gia NCKH, đăng kí đề tài và thực hiện nó. Nhà trường luôn chỉ đạo tổ chức nhiều hoạt động, mô hình thu hút sinh viên tham gia NCKH ví dụ như Hội thảo khoa học, Tuần lễ sinh viên NCKH, Câu lạc bộ sinh viên NCKH,... Nhà trường luôn tạo điều kiện tốt nhất nhằm tạo sân chơi, phát huy ý tưởng sáng tạo cho sinh viên, vận động SV tham gia các công trình, đề tài NCKH.

2.6. Đánh giá kết quả rèn luyện kỹ năng NCKH cho sinh viên sư phạm đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục

Dựa vào mục tiêu và con đường rèn luyện kỹ năng NCKH sinh viên sư phạm, có thể xác định việc đánh giá kết quả cũng phải được thực hiện trong suốt quá trình dạy học và giáo dục và bằng các tiêu chí cụ thể. Những tiêu chí được thể hiện như sau:

- Đánh giá thông qua việc thực hiện những nhiệm vụ học tập thường xuyên của SV trong suốt quá trình học tập các môn học ở trường đại học như

bài tập cá nhân, tiểu luận, seminar, bài tập nhóm,... SV chủ yếu dành nhiều thời gian để tự học và nghiên cứu, do đó NC trở thành yêu cầu học tập hàng ngày mà SV cần phải thực hiện và rèn luyện để hình thành kỹ năng NCKH. Qua đó, GV có thể kiểm tra và đánh giá trực tiếp, thường xuyên mức độ kiến thức, kỹ năng và thái độ của SV, giúp điều chỉnh kịp thời những sai sót và khó khăn trong quá trình học tập và NC của sinh viên.

- Đánh giá định kỳ bằng các bài tiểu luận giữa kỳ, bài tập lớn vào cuối kì, các phong trào SV nghiên cứu khoa học. SV sẽ phải thực hiện những nhiệm vụ học tập dưới dạng một đề tài NC để thực hiện các bước NC, qua đó GV có thể thấy rõ hơn nhận thức khoa học, thái độ làm khoa học và các kỹ năng nghiên cứu của SV.

- Đánh giá tổng kết thông qua một đề tài NCKH cụ thể, khóa luận tốt nghiệp của SV. Đề tài và khóa luận tốt nghiệp là công trình NCKH thực sự mà ở đó SV có thể thể hiện được kỹ năng NC của mình ví dụ như vững tri thức khoa học, tri thức PP, phẩm chất đạo đức của một nhà khoa học.

3. Kết luận

Bài viết đã chỉ ra được sự cần thiết của kỹ năng NCKH đối với sinh viên sư phạm trong bối cảnh hiện nay, qua đó bài viết cũng cho thấy quá trình rèn luyện kỹ năng NCKH của sinh viên được thực hiện thông qua các hoạt động ở trong nhà trường như dạy học, các hoạt động nghiên cứu cũng như tự nghiên cứu. Kỹ năng NCKH sẽ được rèn luyện thường xuyên trong suốt quá trình học tập của sinh viên, giúp sinh viên có nhiều cơ hội trải nghiệm, thực hành, góp phần giúp sinh viên có được hành trang để trở thành một giáo viên. Để làm được điều đó, giáo viên có thể chủ động xây dựng kế hoạch, thường xuyên tổ chức cho sinh viên rèn luyện kỹ năng nghiên cứu, tạo động lực khuyến khích sinh viên tích cực tham gia NCKH.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Hoài Nam (2016), *Nâng cao chất lượng NCKH giáo dục thông qua dạy học hướng nghiên cứu*, Tạp chí KHGD, Đại học Sư phạm Hà Nội, Số 8A/2016.

2. Nguyễn Xuân Qui (2015), *Một số biện pháp phát triển năng lực NCKH cho học sinh trong dạy học hóa học*, Tạp chí Khoa học ĐHSPTPHCM, số 6 (72) năm 2015.

3. Lê Đình Trung, Nguyễn Viết Thịnh (2016), *Vai trò của nghiên cứu khoa học với nâng cao chất lượng đào tạo giáo viên ở trường ĐHSPT Hà Nội trọng điểm*, Tạp chí KHGD ĐHSPTN Số 8A/2016 VN